

บทที่ 11
การเล่าเรื่อง (Storytelling)

บทที่ 11

การเล่าเรื่อง (Storytelling)

ผู้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของครูไว้หลาย ๆ คน และในข้อที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของครูนั้นก็มีข้อต่าง ๆ เหล่านี้รวมอยู่ด้วย คือ ความสามารถที่จะทำตนให้เป็นกันเองกับผู้เรียน สามารถที่จะให้วิชาความรู้ สามารถที่จะโน้มน้าวใจ และสามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ที่สอนให้เข้าใจชัดเจน เครื่องมือที่จะช่วยนำจุดมุ่งหมายเหล่านี้ไปสู่ความสำเร็จคือ การเล่าเรื่อง

1. ประโยชน์ของการเล่าเรื่อง

ผู้ที่เป็นครูจะพบว่าการเล่าเรื่องมีประโยชน์มากในห้องเรียนดังต่อไปนี้

1.1 เป็นวิธีสอนเด็กโดยที่เด็กจะไม่รู้ตัว ในด้านจิตวิทยาแล้วเด็กมีแนวโน้มในการรับวิชาความรู้ที่ครูให้โดยตรงน้อยมาก นั่นก็คือเด็กจะมีความรู้สึกเบื่อ และไม่อยากจะฟัง แต่ถ้าครูเปลี่ยนวิธีสอนโดยตรงมาใช้วิธีเล่าเป็นเรื่องเป็นแนวนิทาน เช่นนี้ เด็กจะรู้สึกพอใจและมีความตั้งใจฟัง การถ่ายทอดเรื่องที่ครูจะสอนก็จะเป็นผลสำเร็จ ดังนั้นการเล่าเรื่อง (อาจจะเป็นนิทาน หรืออย่างอื่นก็ได้) จึงเป็นเครื่องมือที่ใช้สอนเด็กที่ได้ผลดี

1.2 การสอนโดยการเล่าเรื่อง เช่น เล่าประวัติบุคคลสำคัญ ๆ ฯลฯ เนื้อเรื่องจะสนุกสนาน ทำให้ผู้เรียนสนใจฟัง ทำให้เข้าใจง่าย และจดจำเนื้อเรื่องได้ดี

นอกจากนี้ การเล่าเรื่อง ยังเป็นการสอนแบบเชิงอุปมาอุปมัยและเปรียบเทียบ อีกทั้งเป็นการสอนในแง่ความคิดต่าง ๆ ในด้านปรัชญา และคติธรรม

1.3 การเล่าเรื่อง เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในเรื่องที่แปลก หรือ มหาศจรรย์ ในเหตุการณ์ที่ดีนั้นเต้น น่ากลัว และในปรากฏการณ์ของธรรมชาติ เพื่อว่าผู้ที่รู้จะได้มาเล่าสู่กันฟังต่อ ๆ ไป

2. ชนิดของการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่องเป็นการสื่อความหมายที่เกิดขึ้นก่อนการเขียน แรกเริ่มก็คงจะเป็นการเล่าเรื่องชนิดเล่าสู่กันฟังอย่างธรรมชาติ หรืออาจจะเป็นการบอกข่าว และเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

เมื่อผู้ได้รับการเรียนรู้แล้วก็บอกกันต่อ ๆ ไป ต่อมามีสังคมเจริญขึ้น การเล่าเรื่องอาจเปลี่ยนเป็นชนิดต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของผู้เล่า

อาจจะเปลี่ยนการเล่าเรื่องออกได้เป็น การเล่านิทาน การเล่าประวัติ และการเล่าเหตุการณ์ สำคัญ ๆ หรืออื่น ๆ

3. การเล่านิทาน

การเล่าเรื่องที่เหมาะสมกับนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงชั้นประถมต้น ก็คือการเล่านิทาน ดังได้กล่าวมาแล้วว่า วัยเด็กเป็นวัยที่ซุกซนต้องการสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ชอบสนุกสนานร่าเริง ไม่ชอบฟังหรืออยู่กับที่เป็นเวลานาน ๆ ฉะนั้น การสอนโดยการเล่านิทานจะช่วยทำให้เด็กสนใจฟัง และสามารถช่วยทำให้เด็กมีจินตนาการคล้อยตามเรื่องที่เล่าให้ฟังด้วย นิทานนั้น มีอยู่หลายประเภทด้วยกัน เช่น นิทานสำหรับเด็ก นิทานพื้นเมือง นิทานเกี่ยวกับสัตว์ นิทานชาดก และเทพนิยาย เป็นต้น

3.1 วิธีเล่านิทาน การเล่านิทานนั้นจะต้องปรับปรุงเนื้อเรื่องให้เหมาะสมแก่ผู้ฟัง เพราะเรื่องที่จะเล่านั้น อาจจะยากเกินไปสำหรับเด็กเล็ก หรืออาจจะไม่สุภาพสำหรับผู้ฟังที่เป็นผู้ใหญ่ ฯลฯ ครูซึ่งเป็นผู้เล่านิทานจะต้องคำนึงถึงข้อนี้ไว้ด้วย วิธีง่าย ๆ ในการเลือนิทาน ก็คือให้ครูสมมุติตัวเองเป็นเด็กในวัยนั้น ๆ และพิจารณาว่าตนจะเข้าใจหรือไม่

เมื่อเลือกได้เรื่องที่เหมาะสมกับการศึกษาและวัยของผู้ฟังแล้ว ผู้เล่าก็ควรจะพิจารณาถึงภาษาที่จะใช้เล่า ควรจะเลือกใช้คำง่าย ๆ สั้น ๆ มากกว่าคำพูดที่ยาก ประโยชน์คือใช้จะต้องให้สั้น และเข้าใจง่าย ถ้าประโยชน์มากจะทำให้ผู้ฟังติดตามฟังไม่ทัน

การเล่านิทานจะต้องประกอบด้วยทุกสิ่งทุกอย่าง ที่เป็นหลักในการพูด นั่นคือ นอกจากการเลือกใช้ถ้อยคำแล้ว ผู้เล่าจะต้องคำนึงถึงน้ำเสียงด้วย ผู้เล่าจะต้องมีน้ำเสียงที่น่าฟัง เสียงนั้นจะต้องมีจังหวะต่ำสูงคล้ายเสียงดนตรี และเสียงนั้นจะต้องแสดงถึงความรู้สึก ยกตัวอย่าง เช่น เมื่อผู้ร้ายกำลังตามม่าพระเอก เสียงนั้นจะต้องกรากร้าวแสดงถึงความตื่นเต้น เมื่อถึงคราวนางเอกสารว่องไว เสียงนั้นจะต้องเปลี่ยนเป็นเสียงที่เคราและสะอึกสะอื้น เสียงพระราชาจะต้องเป็นเสียงคนแก่และมีอำนาจ เสียงของเจ้าหนูยิ่งต้องน่ารักและอ่อนหวาน ส่วนเสียงของโจรสลัดก็ควรจะดุเด่น ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้เล่าจะต้องมีความสามารถเลียนเสียงร้องต่าง ๆ ของสัตว์ หรือเสียงประกอบอื่น ๆ เช่น เสียงร้องของลิง ม้า เป็ด ไก่ ผี ยักษ์ พญา เสียงฟ้าร้อง เสียงโกรศัพท์ ฯลฯ

และเมื่อมีตอนใดที่สามารถจะแทรกบทลกได้ ก็ควรที่จะเล่าเรื่องให้ลก เพราะบทลกจะดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้ดี

นอกจากการใช้เสียงก่อให้เกิดความรู้สึก และภาพพจน์ตั้งกล่าวแล้ว ผู้เล่ายังจะต้องแสดงออกปักธงการเล่านิทานอีกด้วย และเพื่อที่จะให้การเล่านิทานเป็นไปอย่างสมบูรณ์ สิ่งนี้และแนวทางของผู้เล่านิทาน จะต้องสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง ยกตัวอย่าง เช่น เมื่อถึงบทเครว่า ผู้เล่าจะต้องทำหน้าเครว่า เมื่อถึงบทที่ตัวละครในเรื่อง (เช่น ยักษ์ พระราชา) กำลังกราด ผู้เล่าจะต้องทำหน้าเครวะหึ่ม จวิงจัง แล้วพูดเสียงดัง แสดงว่ากำลังกราด เมื่อเป็นเช่นนี้ เด็กซึ่งเป็นผู้ฟังก็จะเกิดความสนุก เพลิดเพลิน เห็นจวิง และเกิดความรู้สึกคล้อยตามเรื่องไปด้วย

ผู้เล่านิทานจะต้องเป็นคนที่มีความจำดี นั่นหมายความว่า ผู้เล่าจะต้องจำเรื่องราว และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำ ไม่มีการหลงลืม หรือประบนกัน เมื่อเวลาเล่า ก็ควรจะเรียงลำดับเรื่องให้ติดต่อกัน รู้ว่าตอนใดสำคัญ ตอนใดเป็นที่เรียกร้องความสนใจ ควรจะเล่าให้เรื่องต่อเนื่องกัน และเป็นหน่วยเดียวกัน (Unity) ควรจะดำเนินเรื่องให้คล่องถ้าผู้เล่ามีความรู้สึกว่าตอนจำเรื่องไม่ได้หมด การพูดคุยต่อกัน กระตุกตุก การเลียนเสียงก็ไม่มีความรู้สึก ผู้เล่าควรที่จะหยุดเล่านิทานนั้นเสีย เพราะถ้าเล่าต่อไป นิทานเรื่องนั้นก็จะไม่สนุก ไม่มีรสชาติ และยังเป็นผลให้เด็กขาดความเชื่อถือในตัวผู้เล่าอีกด้วย

ควรจะเขียนต้นการเล่านิทานว่า “ในกาลกั้งหนึ่ง” และมักจะจบลงด้วยการกล่าวสรุปว่า “นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า.....” เมื่อต้องการจะถามบททวนเนื้อเรื่อง ก็ควรจะถามให้อยู่ในแนวใด ? อะไร ? ที่ไหน ? ทำไม ?

ในเนื้อเรื่องที่เล่นนั้น ควรจะมีพรรณนาโวหาร (narrative) น้อยกว่า บทพูด (dialogue) โดยทั่วไปแล้วจะเป็นบทพูดประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์

จะเห็นได้ว่าการเล่านิทานที่ดีนั้น ผู้เล่าจะต้องใช้ทักษะทุกด้าน ทั้งทางด้านความจำ ความเชื่อมั่นในตัวเอง น้ำเสียง ภาษาปักธง การใช้ภาษา การฝึกฝน ฯลฯ

3.2 ข้อควรระวังในการเล่านิทาน ตั้งไว้ก่อนมาแล้ว การเล่านิทานนี้จะต้องใช้ทักษะทุกด้าน ดังนั้น ผู้เล่านิทานจึงควรจะมีการฝึกฝน ตระเตรียม และพึงประเมินด้วยตัวเอง ๆ ต่อไปนี้

3.2.1 ควรจะวิเคราะห์ผู้ฟังก่อนว่า ผู้ฟังมีการศึกษาเพียงไร และอยู่ในวัยอะไร เพื่อว่าจะได้เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับผู้ฟัง

3.2.2 ให้มุ่งอยู่ที่เนื้อเรื่องเป็นข้อใหญ่ อาจจะมีการอธิบายหรือเล่ารายละเอียดเอง ต่าง ๆ ได้เหมือนกัน แต่อย่างให้มีรายละเอียดมากเกินไป เพราะจะทำให้เนื้อหาและสาระที่สำคัญ ของเรื่องมีความหมายน้อยลงไป และทำให้หมดสนุกด้วย

3.2.3 ผู้เข้าจะต้องสามารถทำเสียงตัวละครในเรื่องให้แตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น เสียงเจ้าชายจะต้องต่างจากเสียงเจ้าหญิง พร้อมกับแสดงสีหน้าท่าทางประกอบตลอดเวลา

3.2.4 การเล่านิทานควรระวังการใช้ภาษาให้มาก เพราะเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจ ความหมายของศัพท์บางคำ เช่น ประสบการณ์ อัจฉริยะ สมณะฯลฯ ผู้เข้าควรพยายาม หลีกเลี่ยง ในการนี้จำเป็นจริง ๆ ก็ควรจะอธิบายให้เข้าใจความหมายก่อน

3.2.5 อย่าใช้ภาษาเยี่ยนในการเล่านิทาน เช่น มิตามารดาที่ควรใช้ว่า คุณพ่อ คุณพ่อ, ชายชาวที่ใช้ว่าชายแก่, สุนัขจิ้งจอกที่ใช้ว่าหมาจิ้งจอก ทหารที่ใช้ว่า เด็กแดง ๆ กิกชุสูงมู๊กที่ใช้ว่า พระสงฆ์ ทั้งนี้ยกเว้นคำบางคำที่เห็นว่า ถ้าใช้ภาษาเยี่ยนแล้วจะสุภาพกว่า เช่น คำว่าสามี ให้ใช้ว่าสามีคงเดิม หรือคำว่าอาเจียนหรือปัสสาวะที่ใช้คำเดิม

3.2.5 ถ้าเรื่องที่จะเล่า เป็นเรื่องที่ผู้ฟังหลายคนดูแลอยู่แล้ว ผู้เข้าไม่ควรที่จะเปลี่ยน แนวเรื่อง แต่ควรจะปรับปรุงเทคนิคในการเล่าของตนให้สนุก และเป็นที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เล่า ควรจะสังเกตปฏิกิริยาของผู้ฟังด้วย ถ้าผู้ฟังแสดงความไม่สนใจ ก็ควรที่จะใช้ ไหวพริบแก้ไขวิธีพูดของตนให้สนุก ตื่นเต้น และเร้าใจยิ่งขึ้น ผู้เข้านิทานควรจะระลึกไว้ว่า การเล่านิทานของตนจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อผู้ฟังให้ความสนใจอยู่ตลอดเวลา

3.2.7 ผู้เข้าควรสอนเด็กด้วยการคิดสอนใจ หรือคุณธรรมลงในนิทานที่เล่าด้วย

3.2.8 ถ้าเรื่องที่เล่ามีความยาวมาก และจำเป็นต้องเล่าต่อในวันต่อไป ผู้เข้าควรจะ หยุดเล่าตรงที่เนื้อหากำลังสนุกหรือตื่นเต้นเพื่อเรียกความสนใจให้ผู้ฟังอยากฟังต่อไป

4. การเล่าประวัติ

การเล่าเรื่อง เพื่อที่จะให้ผู้ฟังร่วมรับรู้การกระทำของผู้หนึ่งผู้ใด หรือกิจกรรมหนึ่ง กิจกรรมใดนั้น อาจจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การเล่าชีวประวัติ และการเล่าเหตุการณ์ที่ ได้ประสบด้วยตนเอง (personal incidents) ซึ่งจะเรียกว่าเหตุการณ์ส่วนตัว ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

4.1 การเล่าชีวประวัติ การเล่าชีวประวัตินั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นชีวประวัติของบุคคล สำคัญ บุคคลที่มีการดำเนินชีวิตที่ดี สมควรเป็นเยี่ยงอย่างในสังคมบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ได้แก่ วีรบุรุษ นักการเมือง นักประดิษฐ์ ศิลปิน ผู้บุรุษการของสถาบันใดสถาบันหนึ่ง ๆ ฯลฯ

ในวิชาจิตวิทยา ได้บ่งเอาไว้ว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้น มีความอยากรู้ อยากรู้เห็น (curiosity) มากเป็นที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับบุคคลอื่นด้วยแล้ว ยิ่งอยากรู้เท่าไร ๆ อย่าง ถ้าบุคคลนั้น ๆ ตกเป็นข่าวมากเท่าใด ก็อยากรู้มากเท่านั้น จะนั้น ผู้ล่าประวัติจะต้องศึกษา ถึงประวัติของบุคคลที่ตนจะเล่าให้ฟัง ด้าน และจะต้องรู้จักคัดเลือกเฉพาะตอนที่เหมาะสมมาพูดเท่านั้น

อย่างไรก็ได้ การเล่าซึ่งประวัติของบุคคลนั้น อาจจะใช้หลักการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1.1 พูดแนะนำในบทชี้แจง (introduction) ว่าบุคคลที่จะถูกกล่าวถึงเป็นใคร ผู้พูดพูดแนะนำบุคคลนั้นเนื่องในโอกาสอะไร

4.1.2 เริ่มต้นด้วยชีวิตในปฐมวัยของบุคคลนั้น ๆ บอกวัน เดือน ปี และสถานที่เกิด ชีวิตของบิดามารดาอย่างย่อ ๆ การที่จะต้องกล่าวถึงชีวิตในปฐมวัยของบุคคลนั้น ๆ ก็เพื่อจะให้ผู้ฟังรู้ว่า คนทุกคนสามารถที่จะเป็นคนสำคัญได้ พื้นเพดเมืองชีวิตเป็นเพียงส่วนประกอบ เท่านั้นเอง อีกประการหนึ่งก็คือ ผู้ฟังส่วนใหญ่มีความอยากรู้ว่าบุคคลนั้น ๆ มีความเป็นมาอย่างใด ถ้าเป็นผู้ที่มีชีวิตเร้นแค้น แต่ในปัจจุบันเป็นผู้ที่มีชีวิตรุ่งโรจน์ ผู้ฟังก็ยิ่งจะให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น

4.1.3 การศึกษา ควรจะเล่าประวัติการศึกษาอย่างย่อๆ เพราะการศึกษาที่เป็นเพียงส่วนประกอบของบุคคลนั้น แต่ส่วนที่เป็นเนื้อหา ก็คือ ผลงาน

4.1.4 อาชีพ เป็นการกล่าวถึงประวัติการทำงานอย่างย่อๆ นั่นเอง

4.1.5 ชีวิตครอบครัว ให้กล่าวถึงชีวิตครอบครัวของบุคคลนั้นว่ามีชีวิต ความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ หรืออย่างหรูหรา ส่วนประกอบของชีวิตครอบครัวส่วนใดบ้างที่ช่วยผลักดัน หรือมีอิทธิพลทำให้บุคคลนั้นกลายเป็นบุคคลสำคัญขึ้นมา

4.1.6 ลักษณะอุปนิสัยใจคอของบุคคลนั้น ควรจะกล่าวถึงลักษณะนิสัยที่ดีเด่น และกิจกรรมประจำวันที่น่าสนใจ ตลอดจนคุณสมบัติพิเศษของบุคคลนั้น

4.1.7 ผลงาน หรือวิกรรมอันเป็นเหตุให้บุคคลนั้นกลายมาเป็นบุคคลสำคัญ ทั้งนี้รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในชีวิตด้วย

การพูดถึงผลงานนี้ จะต้องเน้นถึงผลงานชิ้นสำคัญ ๆ และผลงานรอง การพูดจะต้องมีรายละเอียด มีเหตุผลร้อมมูล เพราะผลงานนี้เปรียบเสมือนหนึ่งในหัวใจของชีวประวัติของบุคคลสำคัญ

4.2 วิธีเล่าชีวประวัติ การเล่าชีวประวัตินั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องเรียงลำดับเหตุการณ์ ต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวไว้ในหลักการเขียนต้น ๆ ผู้เล่าอาจจะนำเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งมาเป็นการขึ้นต้น เพื่อเรียกความสนใจจากผู้ฟังก็ได้ ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับเทคนิคในการพูดของแต่ละบุคคล แต่ข้อความที่นำมาพูดนั้น จะต้องเชื่อมโยงไปสู่ตอนอื่น ๆ ได้

ผู้เล่าควรจะจัดลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ง่ายแก่การติดตามฟัง ในขณะเดียวกัน ก็ควรจะเน้นถึงเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่น่าชื่อเสียงมาให้แก่เขา และรู้จักอธิบาย ขยายความ รายละเอียด ที่สำคัญอีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว ผู้เล่าก็ควรจะใส่อารมณ์ความรู้สึกลงในน้ำเสียงที่เล่า เพื่อให้ผู้ฟังเห็นจริง และเกิดความครวதราในบุคคลนั้น ๆ

การเล่าประวัติบุคคลสำคัญก็เช่นเดียวกันกับการเล่านิทาน คือ จะต้องระวังข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

4.2.1 ไม่ควรที่จะกล่าวถึงชีวิตส่วนตัวของเจ้าของชีวประวัติมากเกินไป เพราะจะเป็นการแสดงถึงความไม่นับถือ

4.2.2 ควรจะเล่าเฉพาะเหตุการณ์ที่ผู้อื่นยังไม่รู้ ส่วนเหตุการณ์ที่คนส่วนมากรู้แล้ว ควรจะเล่าอย่างย่อ หรือข้ามไปเพื่อระถាត่แล้ว จะทำให้ผู้ฟังเบื่อหน่าย ขาดความสนใจ การเล่าเรื่องก็จะหมดความหมายไป

4.2.3 การเล่าประวัติบุคคลสำคัญ ควรจะให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม และสุภาพ ไม่ควรยกย่องจนเกินไป เพราะจะทำให้เจ้าของประวัติเกิดความอาย และผู้ฟังมีความรู้สึกว่า ผู้เล่าพูดเกินความจริง

การเล่าชีวประวัตินั้น ผู้เล่าควรจะคำนึงถึงการศึกษา และวัยของผู้ฟังด้วย ถ้าผู้ฟังเป็นนักเรียนชั้นปฐม ครูก็สามารถที่จะเล่าประวัติของบุคคลสำคัญ ๆ เช่น พ่อขุนรามคำแหงฯ สมเด็จพระนารายณ์ฯ สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ หลุยส์ ปาสเตอร์ฯ ฯลฯ ได้อย่างคล่องแคล่ว คือ ใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย และพูดให้เห็นว่า บุคคลเหล่านั้น เป็นวีรบุรุษจริง แต่ถ้าผู้ฟังเป็นผู้ใหญ่ (นักศึกษามหาวิทยาลัย หรือประชาชนทั่วไป) ผู้เล่าจะต้องระวังการพูดให้มากยิ่งขึ้น การใช้คำศัพท์ น้ำเสียง ตลอดจนเนื้อหา และสาระที่พูดนั้น จะต้องถูกตระเตรียมเป็นอย่างดี จะต้องพูดชัดแจ้งให้ถ้อยตามว่า บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ และส่วนรวมอย่างมากmany และเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษ ในการที่จะพูดให้ผู้ฟังเกิดครวதราเชื่อถือได้นี้ ผู้พูดจะต้องใช้ทักษะทุก ๆ อย่างรวมกัน เพราะ

ผู้ฟังที่เป็นผู้ใหญ่ย่อจะเกิดความนิยม เชื่อถือได้มากกว่าเด็ก เนื่องจากมีประสบการณ์มากนั่นเอง

4.3 การเล่าเหตุการณ์ส่วนตัว (Personal Incidents) การเล่าเหตุการณ์ส่วนตัว หมายถึง การเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง จะเป็นเรื่องเครา ประทับใจหรือตื่นเต้นก็ได้ ยกตัวอย่าง เช่น การเล่าถึงหญิงคนหนึ่งที่วิ่งตัดหน้ารถชนตื๊บไปอย่างรวดเร็ว เมื่อผู้เล่าเล่าเรื่องนี้ให้คนอื่นฟัง ผู้ล่าจะต้องขยายใจความที่เป็นเรื่องจริงออกไปอีก แล้วก็ต้องสมมุติสาเหตุที่ทำให้หญิงคนนั้นวิ่งตัดหน้ารถชนตื๊บ แล้วซึ่งให้เห็นอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งหมดนี้ เพื่อจะให้คนอื่นแบ่งเบาความกลัวและความประหลาดใจไปนั่นเอง

ในการเล่าเรื่องในรูปของเหตุการณ์ส่วนตัวนี้ วิธีเล่าก็คือ ใช้การพูดที่เป็นจริง และตรงไปตรงมา เล่าถึงจุดเริ่มต้นก่อนแล้วจึงถึงเหตุการณ์ ตอนที่รวมความรู้สึกหรือความสำคัญที่สุด (climax point) ของเรื่องไว้ จากนั้นจึงสรุปผลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาจจะสรุปเป็นข้อเตือนใจ หรือข้อคิดเห็นก็ได้

ส่วนสำคัญของการเล่าเหตุการณ์ส่วนตัว คือ การใช้ภาษา และน้ำเสียงตลอดจนท่าทางที่เหมาะสมกับเรื่อง เช่นเรื่องเครา ก็ควรมีการพறรณา มีเสียงเครือ และน้ำตาคลอเป็นต้น

ครูสามารถที่จะใช้วิธีเล่าเรื่อง แบบเล่าเหตุการณ์ส่วนตัวนี้ให้สอนนักเรียนในชั้น เช่น สอนเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยบนท้องถนน ในช่วงมองจิตวิทยาครูที่สามารถเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นนี้ สอนนักเรียนโดยมุ่งไปในด้านจิตใจของหญิงคนนั้น และในช่วงมองเรื่องความครูที่ใช้เรื่องเดียวกันนี้สอนนักเรียน โดยมุ่งไปยังเด็กโครงเรื่องที่จะเขียน

การเล่าเรื่องแบบนี้ มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งอาจจะได้จากชีวิৎประจำวัน ได้จากการท่องเที่ยว หรือได้จากการฟังผู้อื่น ฯลฯ

5. การเล่าเหตุการณ์สำคัญๆ (ในประวัติศาสตร์)

ในบางครั้ง ผู้พูดก็มีความจำเป็นที่จะต้องเล่าเหตุการณ์สำคัญให้แก่ผู้อื่นฟัง และครูที่สอนในวิชาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร สังคม ฯ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ คณิตศาสตร์ จิตวิทยา ฯลฯ ย่อมจะต้องมีโอกาสเล่าเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ ในวิชาที่ตนสอนให้นักเรียน ในชั้นฟัง อย่างตัวอย่าง เช่น ครุวิชาสังคมศาสตร์ ก็จะเล่าถึงเหตุการณ์ในสังคมโลก ครุคณิตศาสตร์ก็จะเล่าให้เด็กฟังเกี่ยวกับวิวัฒนาการของตัวเลข และการใช้ลูกคิดในประเทศจีน ครุชีววิทยาก็จะเล่าถึงเหตุการณ์ที่ หลุยส์ ปาสเตอร์ ค้นพบวัคซีน ตลอดจนถึงเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ ในวิชา กษาศาสตร์ วรรณคดี ฯลฯ

การเล่าเหตุการณ์สำคัญ ๆ เหล่านี้ ในรูปของเนื้อเรื่องที่สนุกน่าสนใจ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น และสามารถที่จะจำเรื่องราวได้อย่างแม่นยำ

ในการเล่าเหตุการณ์สำคัญ ๆ นั้น อาจจะทำได้ดังนี้ คือ

5.1 ให้เหตุผลเกี่ยวกับการเล่าเหตุการณ์นั้น ๆ เช่นเล่าถึงเหตุการณ์ในสังคมโลกครั้งที่สอง ก็ เพราะว่า เป็นเหตุการณ์ที่สำคัญทางการเมืองที่มีผลต่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน

5.2 จะต้องบอก เวลา วัน เดือน ปี ที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น

5.3 ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือส่วนประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ขึ้น

5.4 ผลที่เกิดจากเหตุการณ์นั้น ๆ สำหรับวิธีเล่าเรื่องแบบนี้ ก็คล้ายคลึงกับการเล่านิทาน นั้นก็คือ ต้องจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้แม่นยำ และเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลังให้ถูกต้อง อีกทั้งรู้จักผู้ก่อเรื่องให้ต่อเนื่องกันไปจนถึงตอนวิกฤติการณ์

การเล่าเรื่องจะต้องเล่าให้เห็นภาพพจน์ บางครั้งก็ต้องใช้แผนที่ประกอบ บางครั้งต้องเขียนกระดาษคำด้วย ควรเล่าให้เข้าใจง่าย เนื่องจาก การเล่าเหตุการณ์สำคัญ ๆ นี้ ค่อนข้างจะไม่มีอ้างอิงไปในด้านวิชาการ จะนั่งผู้เล่าจึงควรจะเล่าด้วยน้ำเสียงที่ดีนั่นเด่น เพื่อเร้าใจและเรียกความสนใจจากผู้ฟัง

6. ครุภัณฑ์การเล่าเรื่อง

ผู้ที่เป็นครุภัณฑ์การเล่าเรื่องเป็นการสอนที่ดีมีประโยชน์มาก ในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในอเมริกาและประเทศไทยอังกฤษ กำลังนิยมการสอนด้วยการเล่าเรื่องมาก (หมายถึง การศึกษาขั้นประถม ในหลักสูตรของโรงเรียน จะมีช่วงของการเล่า (Story time) อยู่ด้วย)

อาจจะกล่าวโดยย่อ ๆ ได้ว่า การสอนหนังสือด้วยวิธีเล่าเป็นรูปแบบที่ช่วยให้นักเรียน เรียนได้ง่าย จำได้แม่นยำ และเป็นการถ่ายทอดความรู้ที่ได้มามาให้แก่ผู้อื่นต่อไป

ครุภัณฑ์นึง ที่จะฝึกให้เด็กในชั้นรู้จักการเล่าเรื่องที่มีสาระให้เพื่อนร่วมชั้นฟัง เพราะการเล่าเรื่องเป็นเทคนิคของการพัฒนาตัวเอง (Self - development) เช่นฝึกเด็กให้มีความกล้าที่จะแสดงออก สำหรับเด็กในชั้นมัธยมศึกษา ครูควรจะให้งานเกี่ยวกับการทบทวนบทเรียน เหตุการณ์สำคัญ ๆ ในแต่ละเทอมของโรงเรียน รายงานการประชุมของชุมชนต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนออกแบบหน้าชั้น ในขณะเดียวกันครูจะต้องช่วยนักเรียนที่ออกแบบมาพูดในด้านการลำดับ

เหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ การสำนักความ การเล่าเรื่องให้ต่อเนื่องกัน และช่วยให้เด็กเรียนรู้ถึงการตอบสนอง (respond) ต่อปฏิกรรมของผู้ฟัง ข้อควรจำสำหรับครูคือ ครูควรจะพยายามช่วยให้นักเรียนแสดงความรู้สึกอกรมาทั้งทางอาภัปปิริยา และทางเสียงที่พูดจะต้องชัดและได้จังหวะ

วิธีและหลักการต่าง ๆ ที่ครูได้ศึกษามาในบทนี้ ครูควรจะนำไปใช้ในการช่วยฝึกนักเรียน ในห้องเรียน แต่ควรระลึกไว้ว่า เทคนิคในการใช้หลักการต่าง ๆ กับนักเรียนนั้น ควรจะเป็น การซักถาม โน้มนำ้าใจ ไม่ใช่การบังคับ และผลที่จะให้แก่นักเรียน ควรจะเป็น รางวัล ไม่ใช่การทำโทษ

แบบฝึกหัดบทที่ 11

ก. จงเลือกพูดข้อใดข้อหนึ่งต่อไป (ใช้เวลา 5 - 7 นาที)

1. จงเล่าถึงเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่ท่านได้พบเมื่อวานนี้
2. จงเลือกนิทานที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนในชั้นประถมศึกษา แล้วอุยกมาเล่าหน้าชั้น โดยสมมุติให้เพื่อนร่วมชั้นของท่านเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา
3. จงเล่าประวัติของบุคคลที่ท่านประทับใจมากที่สุด
4. จงเล่าประวัติของบุคคลที่ท่านคิดว่า เป็นบุคคลสำคัญที่สุด
5. “เหตุการณ์ที่ดีนั้นเด่นที่สุดที่ข้าพเจ้าได้พบ”
6. “เหตุการณ์ที่เคราะห์สุดในชีวิตข้าพเจ้า”
7. “บุคคลที่ข้าพเจ้ายกย่องมากที่สุด”
8. จงเล่าเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองไทย หรือ ต่างประเทศ
9. จงเล่าเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ (จะเป็นพงศาวดารก็ได้)
10. จงเล่าเหตุการณ์สำคัญทางวิทยาศาสตร์
11. สมมุติว่าท่านได้รับเชิญไปในงานชุมนุมเยาวชนไทยทั่วประเทศที่สวนลุมพินี ในงานนี้ ท่านได้รับเชิญให้พูดเกี่ยวกับ “ความกตัญญูของลูกที่มีต่อพ่อ - แม่” ในการพูดของท่านนี้ ท่านได้เล่านิทานประกอบเรื่องที่ท่านพูดถึงไว้ จงเล่า เนพาะส่วนที่เป็นนิทานประกอบเรื่องเท่านั้น
- ข. จงประเมินผล (Evaluation) หรือวิจารณ์ผลของการพูดเล่านิทาน โดยใช้หลักและแบบ (form) ในบทที่ 18

ตัวอย่างการเล่าเรื่อง ลูกชายเศรษฐี*

หญิงสาวชาวชนบทคนหนึ่ง ซึ่งเป็นคนสวยยิ่งกว่าหญิงสาวคนใด ในตำบลอันเต็มไปด้วยเทือกเขาสับซับซ้อนนั้น วันหนึ่งไปเที่ยวกับเพื่อนบ้านหญิงหลายคนด้วยกัน ใกล้ออกไปจากหมู่บ้านทันที ในที่สุดหญิงสาวนี้ก็พลัดจากพวงเพื่อนทั้งหลาย เดินทางทางลึกเข้าไปในเทือกเขางามลับ จะกลับบ้านของเธอไม่สามารถจะกลับได้ ไม่ใช่ความเมตตาที่ประทับใจ แต่ในขณะที่เธอไม่รู้ว่าจะเดินไปทางไหน ก็ได้เห็นแสงไฟอยู่ในระยะไกล จึงอุตส่าห์เดินไปจนถึง ประทับใจว่าเป็นแสงตะเกียงภายในบ้านใหญ่โตหลังหนึ่ง

สาวน้อยเคาะประตูเรียก สักประเดียวประตูที่เปิดออก เจ้าของบ้านผู้เปิดประตูนั้น เป็นยักษ์ผู้หญิงรูปร่างสูงใหญ่ ยังไม่ทันที่สาวน้อยจะพูดว่ากระไร นางยักษ์จึงพูดขึ้นว่า

“ชั่วครู่ เจ้ามาที่นี่ก็เพราะเจ้าคิดว่าเจ้าจะอาภัยอยู่ให้สักกันเป็นแน่แท้ แต่ท่านมั่นเป็นบ้านของยักษ์กินคน ฉะนั้น ห้ามให้เจ้ามาพักอยู่ในบ้านนี้ไม่ได้ เพื่อเป็นการดีแก่ตัวเจ้าเอง เจ้าจงไปหาน้านคนธรรมดาก็ได้”

แต่สาวน้อยบอกนางยักษ์ว่า “ถ้าแม่ยักษ์ให้ลับพังค์คืนหนึ่งท่านนั้นคงจะกินฉัน ฯ ก็ไม่รู้ ในคืนที่มีดเช่นนี้ ถ้าลับขึ้นเดินไปตามทางบันทึก หมีหรือหนานม้ามันก็ต้องกินฉันอย่างไม่ต้องลงสักลับถูกกินเสียที่นี่ดีกว่า”

นางยักษ์ได้ยินสาวน้อยพูดเช่นนั้น มันก็รู้สึกสงสารเป็นอันมากจึงพูดกับสาวน้อยว่า “ถ้ายังนั้น ห้ามให้เสื้อคลุมวิเศษของท่านเก่าเข้า ถ้าแม่มันจะเป็นสมบัติสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของท้าวทีราม เจ้าจะสวมเสื้อวิเศษตัวนี้และเดินทางต่อไปในขณะที่เจ้าจะสวมเสื้อนั้น เจ้าต้องเปล่งกายเป็นยาวยักษ์ให้หรือเป็นเด็กเด็ก ฯ ก็ได้ตามความต้องการ นอกจากนั้นถ้าเจ้าถือเสื้อตัวนี้แล้ว ละหมั่นพร้อมกันนึกในใจว่าอย่างไรได้อะไรเจ้าก็จะได้ทันที จะมีสิ่งที่เจ้าต้องการประทับใจจากเสื้อวิเศษนี้”

นางยักษ์พูดแล้วก็ส่งเสื้อคลุมให้สาวน้อย

สาวน้อยสวมเสื้อคลุมแล้วก็นำให้ตัวเองกลับเป็นหญิงชรา และเดินทางต่อไป

“ชายแก่กำลังเดินบนป่าบ้านนักหนาแห้วดูชิ ? อันกินเสียเลยดีไหมพวงเรา ?” ปีศาจตนหนึ่ง พูดกับพวงของมันในทันทีที่ได้เห็นสาวน้อยในร่างของหญิงชราเดินใกล้เข้ามา แต่ปีศาจอีกดันหนึ่งพูดว่า

* พันธุ์เพชร นักงานเอกสารชาติ พระนคร : สำนักงานทดสอบกลาง 09 พ.ศ. 2515 หน้า 181-187

“จำเป็นอะไรเล่า ที่เจ้าจะต้องกินยาแก้ไข้ก้างและร่างกายแสบจะใส่โกรเก่นนั้น ?”
เป็นอันว่าสาวน้อยพึ่งจากความตายไปได้ เพราะເສື່ອຄຸມຂອງนางຍັກເຈົ້າຕົນນີ້
เช้าวันต่อมา สาวน้อยในร่างของหญิงชราກຳມາປະກຸບກາຍອູ້ທີ່ປະຕູບັນຂອງເສຣະຊີ້
ໃຈບຸນຸຄຸນນີ້

“ฉันເປັນຄົນໄນ້ຫຼືອູ້ອາສີ້ ຂອໃຫ້ฉັນໄດ້ອາສີ້ອູ້ທີ່ເດີດເຈົ້ານະຄຸນ ! ຂອກເລັກມຸນນ້ອຍຍັງໄຈ
ฉັນກີ່ອາສີ້ໄດ້ທັນນັ້ນເຈົ້າຫ້າ !”

ເມື່ອເສຣະຊີ້ໃຈບຸນຸໄດ້ຍິນຫົງຍົງຍາທີ່ນໍາສົມເພື່ອພຸດເຊັ່ນນັ້ນ ຈຶ່ງບອກຄົນໃຫ້ໃຫ້ພາຫົງຍາ
ໄປອາສີ້ອູ້ໃນຫ້ອງວ່າງທີ່ເຮືອນຄົນງານ

ตັ້ງແຕ່ນັ້ນຕ່ອມາ ພົງຍາກົງໝາຍໝາຍທີ່ກຳນົດໃຫ້ເຈົ້າຂອງບັນ ແຕ່ໃນກາລຕ່ອມາກີ່ຮູ້ສີກ
ເບື່ອໜ່າຍໃນກາລທີ່ຕ້ອງທຳກຳນັ້ນ ຖ້າກຳນົດໃຫ້ເຈົ້າຫ້າຫຼັງຈາກນີ້ ພົງຍາກົງໝາຍໝາຍ
ໃນຕອນກາລາງຄືນ ເມື່ອໂຄຣ ທີ່ໃນບັນນອນຫລັບກັນແມ່ດແລ້ວ ພົງຍາກົງໝາຍໝາຍແປ່ລິ່ນກາຍໄປສູ່ສັກພາບເດີມ
ແລະແທ້ຈິຣີ່ ດື່ອ ເປັນຫົງສາວແສນສາຍ ແລະທຳກຳນັ້ນເປັນຫົງຫັນສື່ອ ອ່ານໜັງສື່ອ ຕາມຄວາມພອໃຈ

ອູ້ມາຄືນນີ້ບຸຕະຍາຂອງເສຣະຊີ້ເຫັນແສງໄພໃນຫ້ອງໜັ້ນຂອງຄົນງານກີ່ສົງສັຍວ່າໄດ້
ທຳກຳໄວໃນເວລາດີກເຖິງເຫັນນັ້ນ ຄົ້ນມອງດູຖາງໜັ້ນຕ່າງໄດ້ເຫັນຫົງສາວສາຍຈັບໃຈ ບຸຕະຍາ
ຂອງເສຣະຊີ້ກົບອົກຕ້າວເວົ້າເຫັນວ່າຕ້ອງກາລຈະແຕ່ງງານກັບສາວນ້ອຍຄົນນັ້ນ

ແຕ່ເຫັນຕ່ອມາກົງໝາຍໝາຍວ່າ “ໄມ້ມີຫົງສາວໃນຫ້ອງທີ່ບຸຕະຍາເສຣະຊີ້ເຫັນເມື່ອຄືນນີ້ ບຸຕະ
ຍາເສຣະຊີ້ເຖິງວ່າຄົນຫາທີ່ບັນກີ່ໄມ້ມີ

“ໃນບັນນີ້ນີ້ໄວແປລກ ທີ່ເກີດບັນ ເລີ່ມແລ້ວ” ບຸຕະຍາເສຣະຊີ້ນີ້ໃນໄຈ “ແຕ່ໄນ່ນ່າຈະ
ເປັນໄປໄດ້ພົຽນ ໄດ້ທັນກັບຕາ ວ່າມີສາວສາຍຄົນນີ້ຈະຈົງ ທີ່ໃນຫ້ອັນນັ້ນ”

ຄົນງານຄົນນີ້ຮູ້ວ່າບຸຕະຍາເສຣະຊີ້ເຖິງວ່າຄົນຫາຫົງສາວ ຈຶ່ງບອກວ່າສ້າງເຂົາເອົາເອົາໄດ້ເຫັນ
ຫົງສາວສາຍຄົນນີ້ໃນຫ້ອັນນັ້ນ ແຕ່ໃນເວລາກາລາງວັນນີ້ໄມ່ເຄີຍເຫັນແລ້ວ ເຂົາເຂົາໃຈວ່າເປັນຜົ່ງ

“ຄ້າສາວນ້ອຍຄົນນີ້ເປັນຜົ່ງ ຢາຍແກ່ຄົນນີ້ກີ່ຕ້ອງເປັນຜົ່ງໄພ່ພະຍູ້ໃນຫ້ອັນດີຍັກນັ້ນ” ບຸຕະຍາ
ເສຣະຊີ້ວ່າ

ຄົ້ນແລ້ວບຸຕະຍາເສຣະຊີ້ກີ່ເລົາເຮືອນີ້ໄທ້ບົດາພັງ ເສຣະຊີ້ຜູ້ນິດາຈຶ່ງເຮົາກຫົງຍາມາຫັກ
ຄາມເອົາຄວາມຈິງ

ຫົງສາວໃນຮ່າງຫົງຍາ ກີ່ສາວກາພດາມຄວາມເປັນຈົງທຸກສິ່ງບອກວ່າຍັກເຈົ້າຫົງໄຫ້ເສື່ອ
ຄຸມມາ ຈຶ່ງທຳໄຫ້ເປັນຫົງຍາໄດ້ ວ່າແລ້ວກີ່ຄອດເສື້ອຄຸມ ແລະຫົງຍາກີ່ເປົ່າຍື່ນໄປກາລາຍເປັນ
ສາວແສນສາຍທັນທີ່

เมื่อได้เปิดเผยความจริงทั้งหมดแล้ว สาวน้อยก็ขอร้องให้เศรษฐีใจบุญส่งตัวเธอกลับบ้าน เศรษฐีจึงให้คนออกสืบหาบ้านของสาวน้อยและเมื่อพบแล้วจึงให้บุตรชายพากันน้อยไปส่งถึงบ้าน ซึ่งขณะนั้นทางบ้านของสาวน้อยกำลังประกอบพิธีทางศาสนาเป็นการใหญ่ เพราะเข้าใจว่าสาวน้อยถูกสัตว์ป่าในเขานั้นมักกินเสียแล้ว

ทุกคนดีใจอย่างเหลือล้นพ้นประมาณ เมื่อเห็นสาวน้อยกลับบ้านอย่างปลอดภัย พิธี

ศาสนาซึ่งกำลังกระทำเพื่อคนตาย จึงเปลี่ยนไปกลายเป็นพิธีรับขวัญ และอวยชัยให้พร แน่นอน บุตรชายเศรษฐีได้กลับบ้านคนเดียวเข้าได้พากันน้อยกลับไปด้วย และหลังจากเข้าสู่พิธีวิวาห์ตามประเพณีนิยมแล้ว หนุ่มสาวทั้งสองก็ครองชีวิตสมรสต่อไปท่ามกลางความสุขสบายตลอดกาล

ตัวอย่างการเล่าประวัติ ประวัตินักการศึกษาและทฤษฎี*

ฟรานซิส เบค่อน ໄຕຍ บ. ณ นคร

สรวัสดิ์ท่านผู้พึงทั้งหลาย

ผมมีความยินดีที่ได้มามาเล่าประวัติบุคคลสำคัญคนหนึ่งในวันนี้ บุคคลนั้น คือ ฟรานซิส เบค่อน

เบค่อน (Francis Bacon ค.ศ. 1561 - 1626) เจ้าของประโยคอันมีชื่อเสียงที่ว่า อ่านหนังสือทำให้เป็นคนเต็ม (Reading makes a fullman.) เป็นลูกผู้ชายมีตระกูล เกี่ยวข้องอยู่ในราชสำนักคิวิน อะลิสเบน เกิดในกรุงลอนดอนเมื่อวันที่ 22 มกราคม ค.ศ. 1561 บิดาชื่อ นิโคลาส เบค่อน เป็นรัฐมนตรีตุธิธรรมและประธานสภาขุนนาง บิดาเป็นคนโปรดของสมเด็จพระราชินี และเป็นที่ปรึกษาราชการด้วย จึงนับว่าเป็นผู้มีอำนาจมีอิทธิพลมาก เมื่อบิดาเมียราชการเข้าเฝ้าก็มักพาลูกชายไปด้วย พระราชินีอะลิสเบนโปรด เพราะเบค่อนเป็นเด็กมีปัญญา สามารถกราบสนองกระแสร้งสั่งได้เป็นที่พอพระทัย

เบค่อนเรียนสำเร็จจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ได้อยุ 14 ขวบ บิดาให้เรียนกฎหมาย เพราะตั้งใจจะให้เป็นนักการเมือง ปรากฏว่าเบค่อนเป็นคนมีสติปัญญารุ่งโรจน์มาก ได้รับเลือกตั้งเข้าร่วมในสภาปาร์เลิมันต์ตั้งแต่อายุ 23 ปี และได้รับตำแหน่งสูงขึ้นตามลำดับ จนเมื่อบิดาถึงแก่กรรมก็ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีตุธิธรรม และเป็นประธานสภาขุนนางแทนบิดา

ฝ่ายศัตรูเห็นว่าเบค่อนนอกจากจะมีอำนาจเกินไปเสียแล้วจึงใส่ความว่าเบค่อนรับสินบนในคดีสำคัญเรื่องหนึ่ง การพิจารณาได้ส่วนท่ากันยกย้อนมาก จนในที่สุดเบค่อนก็ถูกปลดจากตำแหน่ง และถูกจำคุกในท่าเวอร์ ออฟ ลอนดอน แต่ถูกจำอยู่ไม่รับคืนอะลิสเบนก์ พระราชทานอภัยโทษ เบค่อนเลยเข้าการเมือง มาตั้งหน้าศึกษาหาความรู้ทางปรัชญา การศึกษาและวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ ค.ศ. 1621

* จาก หนังสือวิทยาสาร ปีที่ 23 ฉบับที่ 15 เมษายน 2515 หน้า 24-25 และหน้า 52

เข้าต้องถึงแก่กรรมเพราการทดลองว่า เนื้อสอดหากเก็บไว้ในน้ำแข็งจะสดอยู่ได้นาน เข้าได้ไปชื่อไก่ที่บ้านหัญคนหนึ่งระหว่างทิมะตกได้ช่วยหัญคนนั้นถอนไก่ และจัดเอาทิมะพอก เลยทำให้เป็นหวัด และหลอดลมอักเสบ ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 9 เมษาณ ค.ศ. 1626

ทางประวัติการศึกษาของโลกลีอิว่า เปบ์ค่อนเป็นบุคคลสำคัญมากคนหนึ่งในสมัยต้ยธรรม (Realism) ที่ว่าสำคัญนี้มีหมายว่า เป็นผู้มีความรู้มากในเรื่องการศึกษา ตรงข้าม เปบ์ค่อนไม่ได้มีความรู้ ซึ่งยังไม่สูสัสนใจในการศึกษาที่มากน้อย แต่ที่ยกย่องกันมากก็คือ เปบ์ค่อน เป็นผู้บัญญัติความมุ่งหมายใหม่ของการศึกษาโดยเฉพาะในวิชาปรัชญา และวิชาที่ใช้ความคิดดันต่าง ๆ เปบ์ค่อนเห็นว่า ควรเรียนในเรื่องที่จะทำประโยชน์ได้มาก ๆ โดยยึดทางปฏิบัติยิ่ง กว่าทางทฤษฎี ประโยชน์นั้นควรให้ผลต่อคนหมู่มากยิ่งกว่าคนหมุนน้อย การเรียนควรเพ่งเล็ง ในทางหินยกเอกสารธรรมชาติขึ้นมาพิจารณา ดังนี้ ครูก์ควรเลิกนับถือลัทธิฟอร์มลลิสม์ (Formalism) หรือลัทธิที่ถือเครื่องเตรตรังตามตำรา และหันมาใช้ลัทธิใหม่ที่เรียกว่าลัทธิต้ยธรรม คือ หมายความว่าเลิกยึดถือในเรื่องถ้อยคำกูเกนท์และแบบแผนเก่า ๆ ที่กำหนดขึ้นตามความคิดเห็น หันมาใช้เอารัฐุและความเป็นจริง ในสมัยก่อนนี้ครูเป็นส่วนมากถือว่านักเรียนที่เรียนเก่งก็คือนักเรียนที่จำเก่ง จำถ้อยคำได้มาก ๆ จำแล้วก็ยกເօาถ้อยคำเหล่านั้นมาบุจฉา วิสัชนาภัณฑ์ มากับทายกัน มาถูกเตียงกัน แต่ในสมัยต้ยธรรมนี้ ครูเป็นผู้ที่ขวนขวยอยู่ในเรื่องธรรมชาติ และสังคมอย่างอื่น ๆ ไม่คำนึงถึงครู ใช้อุปมาณิธิสร้างสมความรู้ความสามารถ ของเด็กของตนแต่ละคน

ทฤษฎีต้ยธรรมนี้ มีนักการศึกษาอื่นเกี่ยวข้องด้วยอีกหลายคน ออาทิเช่น คอเปอร์นิคัส (Copernicus) ดา วินชี (Da Vinci) เคปเบลอร์ (Kepler) และบอยล์ (Boyle) ล้วนแล้วแต่เป็นนักวิทยาศาสตร์ แต่ผู้ที่กล่าวนามมาเนี้ย ไม่ได้แสดงความคิดเห็นกว้างขวางและสมบูรณ์เท่ากับ เปบ์ค่อนสักคนเดียว

ฟรานซิส เปบ์ค่อน ได้แต่งหนังสือเกี่ยวกับการศึกษาไว้หลายเรื่องที่ควรกล่าวได้แก่ ก. ความก้าวหน้าแห่งการเรียน (The Advancement of Learning) เป็นหนังสือที่แสดงโครงการและแบบรูปสำหรับการเรียนในอนาคต จะเรียกว่าเป็นแผนที่แสดงชีวิตแห่งการศึกษาในสมัยของเปบ์ค่อนก็ได้ เปบ์ค่อนได้เปรียบเทียบระบบการศึกษาแบบเก่าและแบบใหม่ ของเขาก

ข. โนวมอ根นุม (Novum Organum) หรือ “ระเบียบวิธีใหม่” หนังสือเรื่องนี้แสดงหลักเกณฑ์แห่งวิธีที่จะค้นคิดสิ่งต่าง ๆ ในโลก เป็นกระบวนการที่จะดำเนินการศึกษาตามแผน

ใหม่แสดงการสอนอย่างอุปมาณวิธี (Inductive method) หนังสือเล่มนี้แต่งไม่จบ แต่เท่าที่มีอยู่ ก็พอจะเป็นเครื่องจูงใจให้นักการศึกษาสมัยนั้น ปฏิรูปความคิดอย่างเก่ามาเป็นทรงคนะอย่างใหม่ได้มากพอใช้

อิทธิพลของเขานี้มีต่อการศึกษาแบบปัจจุบันมี ดังนี้

1. ในเรื่องความมุ่งหมายของการศึกษาและวิชาที่จะสอน

เบ็ค่อนได้มีปืนรานที่จะรื้อฟื้น ปรับปรุงสรรพิชาทั้งหลายเหล่านั้นของมนุษย์ ให้มีลักษณะไปในทางที่จะส่งเสริมสวัสดิภาพของมนุษย์เป็นข้อใหญ่ใจความ จะทำอย่างนี้ได้โดยการากฐานของการศึกษาลงบนความรู้ทางวิทยาศาสตร์แน่นให้แน่น ความรู้ซึ่งผูกพันอยู่กับธรรมชาติ โดยไกลชิด ไม่ใช้อักษรศาสตร์อย่างที่ยึดถือกันอยู่ นักการศึกษาในสมัยเดียวกันกับเบ็ค่อนก็มีความคิดเห็นทำงานองนี้ นักคิดเช่นนี้ได้เชื่อว่าพากแพนโซฟิสต์ (Pansophist) หรือ พากสาгал ปรัชญาแห่งสมัยคริวรรษที่ 17 เบ็ค่อนเห็นว่าวิชาความรู้ต่าง ๆ จำเป็นต้องมีดหลักธรรมชาติไว้ เพราะธรรมชาติยื่อมดำรงคงอยู่เสมอไม่เปลี่ยนแปลงอย่างสิ่งอื่น การศึกษาควรเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่มนุษย์ทางสังคม ไม่ใช่ให้ประโยชน์ทางศาสนาอย่างแต่ก่อน ตามความเห็นของเบ็ค่อน การศึกษาเป็นเสมือนเครื่องมือที่จะนำมนุษย์ไปสู่ความสำเร็จตามความปรารถนา ความมุ่งหมายของการศึกษาคือทำให้มนุษย์มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่แวดล้อมตัวมนุษย์อยู่

2. ในเรื่องระเบียบวิธีสอน

เบ็ค่อนเห็นว่า ระเบียบวิธีแห่งการสอนควรเปลี่ยนใหม่ควรตั้งเป็นจุดมุ่งหมายไว้ให้แน่นอนเสียก่อน แล้วดำเนินการสอนวิชาต่าง ๆ ให้ไปสู่จุดหมายนั้น จึงเรียนวิชาได้ตาม ครูจะต้องนำไปให้นักเรียนสืบสานคิดค้นในรายละเอียดปลีกย่อยของวิชานั้นฉบับปัญหาให้แตก รายการปลีกย่อยเหล่านี้เด็กจะพบได้ ก็โดยอาศัยความสังเกตพิจารณาเองไม่ใช่ครูบอกให้หรืออ่านให้ในตัวร่า เมื่อตีปัญหาเรื่องใดแตกลงไปแล้ว ก็ใช้อุปมาณวิธีเป็นเครื่องมือหาหลักเกณฑ์จากรายการปลีกย่อยที่นักเรียนได้พบแล้ว เด็กอาจเกณฑ์ที่พบใหม่นำมาใช้อีกครั้งหนึ่ง โดยวิธีที่เรียกว่าอนุมานวิธี (Deductive Method) ก็บรรลุถึงความมุ่งหมาย คือความเข้าใจในวิชานั้นได้ด้วยตนเอง ผลลัพธ์แห่งวิธีเช่นวนี้ ก็คือนักเรียนเป็นผู้ค้นคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ได้เอง เป็นการนำความรู้ที่เล่าเรียนมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตน หรือเพื่อสร้างสมกำลังอำนาจของมนุษย์

ก่อนสมัยของเบค่อน ก็ได้มีผู้ค้นคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อยู่หลายอย่างแล้วเหมือนกัน แต่เป็นไปโดยบังเอญมิได้ตั้งใจ เช่น พบดินเป็น กล่องโทรศัพท์ เครื่องพิมพ์ เป็นต้น

เบค่อนเป็นผู้ที่ทำให้การค้นคิดนี้เป็นแผนการขึ้น แผนการของเบค่อนจะเห็นได้ในหนังสือโน้มอ กันนุ่ม ซึ่งกล่าวว่าจุดหมายปลายทางของศึกษา ก็คือทำให้มนุษย์มีอำนาจเหนือธรรมชาติ มนุษย์ต้องมีความรอบรู้ในธรรมชาติ ความรู้นี้จึงเป็นปัจจัยแห่งอำนาจ การที่จะเข้าถึงความรู้เช่นว่านี้ มนุษย์จะต้องอาศัยความสั่งเกตพิจารณาประการหนึ่ง การสืบสวนคิดค้นประการหนึ่งและการค้นคว้าทดลองอีกประการหนึ่ง วิธีการคือการท่องจำ การให้นิยาม การปูจนาวิสชนาหรือวิธีอื่น ซึ่งเป็นไปทำนองนี้จะไม่ให้ผลเลย และความรู้เช่นว่านี้ เมื่อได้มาแล้ว ก็ยังยึดถือนำมาใช้ไม่ได้ จนกว่าจะได้มาพิสูจน์ซักฟอกกันจนเป็นที่แนนอนจริง ๆ ในการพิสูจน์นั้น ถ้าบังเอญมีตัวอย่างใดที่มาขัดแย้งกับกฎที่วางไว้แม้แต่ตัวอย่างเดียว ก็ห้ามไม่ให้อภิอวากฎกันทันทีได้เลยเป็นอันขาด

เบค่อนนี้เองได้ว่า การที่มนุษย์จะบรรลุถึงความเป็นจริงที่ต้องการนั้น จะต้องพบกับอุปสรรคเครื่องกีดขวางหลายประการ มนุษย์จำจะต้องผลักอุปสรรคเหล่านี้ไปเสียให้พ้นหนทาง จึงจะเห็นความจริงที่ต้องการได้ประจักษ์นี้ คือ อุปสรรคที่กล่าว

1. เผ่าพันธุ์ของมนุษย์
2. อดีตของบุคคลแต่ละคน
3. ขนบธรรมเนียม ระเบียบแบบแผนของชาติ
4. ศาสนา คำสอนอื่น ๆ และประเพณีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ดั้งเดิม

สิ่งที่กล่าวมานี้ นักการศึกษามิบังควรให้มาเป็นอุปสรรคขัดขวางความคิดเห็นและการประดิษฐ์คิดค้น การศึกษาโดยอุปมาโนวิธีนี้ถูกต้องกับหลักวิทยาศาสตร์ มนุษย์จะได้รู้จักสิ่งต่าง ๆ ในสภาพอันแท้จริงของมันโดยมิໄเมื่ออะไรปิดบัง และการที่รู้นั้นก็ไม่ต้องอาศัยบนธรรมเนียมหรือ ความยึดถืออย่างโบราณของมนุษย์ สิ่งดังกล่าวมานี้ให้สุดก็มาเป็นจุดมุ่งหมายของวิทยาศาสตร์ ปรัชญาและการศึกษาจนปัจจุบันนี้

เบค่อนได้ให้ข้อคิดในการศึกษา ซึ่งได้ถือเป็นหลักกันมานับด้วย คือ วิธีสอนจะต้องแตกต่างกันตามวิชาที่สอน วิชาหนึ่งย่อมไม่เหมือนกับอีกวิชาหนึ่ง จะให้วิธีสอนอย่างเดียวกันไม่ได้

นักเรียนคนไหนชอบอะไร ควรส่งเสริมไปในทางที่เขาชอบ ควรให้โอกาสเรียนวิชาที่ตนชอบ

เราไม่ค่อยเอาใจใส่ต่อครู เข้าใจเสียว่าครู ก็เป็นครูได้ ตั้งนั้นจึงทำให้การอบรมเด็ก ๆ ไม่เป็นไปในทางที่ควร

ตัวอย่างการเล่าชีวประวัติ ท่านเจ้าคุณอนุมานราชชน*

เมื่อราปี พ.ศ. 2470 ได้มีประกาศกรมคุลการ เปิดรับสมัครสอบแข่งขันผู้ที่จะเข้ารับราชการในกรมนั้น ข้าพเจ้ากับสันใจไปสมัครสอบกับเจ้าด้วย ปรากฏว่า มีผู้ที่มาสมัครสอบ รวมทั้งสิบประมาณ 100 คน เมื่อประกาศผลสอบแล้ว ปรากฏว่าข้าพเจ้าสอบได้เป็นที่ 2 โดยเจ้าคุณสุพรรณสมบัติ ซึ่งขณะนั้นรักษาการในตำแหน่งอธิการบดี ทำหนังสือแจ้งเป็นภาษาอังกฤษให้ข้าพเจ้าไปรายงานตัว เพื่อเข้ารับราชการต่อไป ในการไปรายงานตัวคราวนี้ นอกจากก่อนจะพบกับเจ้าคุณสุพรรณสมบัติ ข้าพเจ้าได้พบกับเจ้าคุณอนุมานราชชน ผู้ช่วยอธิบดีด้วย ข้าพเจ้ายังจำได้ว่า ท่านเจ้าคุณอนุมานราชชนได้บอกว่า ข้าพเจ้าหน้าตาดี แต่ เพราะยังเด็กอยู่มาก (ข้าพเจ้าอายุ 17 ปี) ยังไม่ควรเข้ารับราชการ ข้าพเจ้าจึงต้องกลับเพื่อรอเวลาเข้ารับราชการในภายหลัง เพราะการบรรจุบุคคลเข้ารับราชการในกรมคุลการในสมัยนั้น เปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่รับราชการทหารแล้วเสียก่อน ข้าพเจ้าจึงทราบว่าเป็นพระเหตุนี้กระมัง จึงปรากฏว่า เมื่อข้าพเจ้าไปสมัครสอบอยู่นั้นมีนายทหารขันสัญญาบัตรไปสมัครสอบด้วย เป็นจำนวนมาก

เมื่อผิดหวังไม่ได้เข้ารับราชการในกรมคุลการ ข้าพเจ้าจึงไปศึกษาวิชาการไปรษณีย์ ที่โรงเรียนกรมไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งมีที่ทำการอยู่ใกล้ ๆ กับกรมคุลการ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลสุริวงศ์ นั่นเอง ทำให้มีโอกาสหามันไปสอบตามexam เป็นครั้งคราว ว่าเมื่อไรข้าพเจ้าจะถูกเรียกไปรับราชการกรมคุลการบ้าง

ในสมัยนั้น การเป็นนักเรียนไปรษณีย์ ต้องเรียนตีกี๊ได้รับเงินเดือนด้วย เดือนละ 25 บาท ข้าพเจ้าก็เป็นผู้ด้วยจัดว่าเป็นนักเรียนตีกี๊คนหนึ่ง แต่โดยที่การเข้ารับราชการกรมคุลการ ถือว่ามีการคัดเลือกเฉพาะผู้ที่รู้ภาษาอังกฤษดีและความสามารถดีสูง จึงตั้งอัตราเงินเดือนไว้ ถึงเดือนละ 40 บาท ซึ่งสูงกว่าเดิมยืนชั้นต้นในกระทรวงทบวงกรมอื่น ๆ และต่อไปก็มีโอกาสเลื่อนขั้นเป็นเดิมพันฝรั่ง เงินเดือน 75 บาท ในเวลาอันรวดเร็วด้วย ถ้าบุคคลนั้นพิสูจน์ให้เห็นว่า มีความสามารถเกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษอย่างแท้จริง

ความพยายามของข้าพเจ้าไม่ได้สูญเปล่า เพราะในที่สุดในปีต่อมา ท่านเจ้าคุณอนุมานราชชน ก็เกิดความเมตตา และรับข้าพเจ้าบรรจุเป็นข้าราชการในตำแหน่งเดิมยืน โดยได้รับเงินเดือน ๆ ละ 40 โดยให้เริ่มเข้ารับราชการที่กองรายงาน หรือนัยหนึ่งกองสถิตินั้นเองแต่โดยที่ตำแหน่งในกองรายงานไม่ว่าง จึงได้อยืมตำแหน่งจากกองตรวจสอบค้า ที่เรียกว่าพนักงานช่างข้าว มาให้ข้าพเจ้าอาศัยเบิกไปพลาังก่อน ในระหว่างรับราชการในกรมคุลการ ข้าพเจ้า

* บุญชัน อัจฉริยะ ประสากรณ์และความคิด หน้า 197 - 203

“ได้เลื่อนตำแหน่งในกรมศุลกากรค่อนข้างเร็ว และได้อาชญาเบิกจ่ายในตำแหน่งของกองสารวัตรอยู่หลายครั้ง ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าเองไม่เคยไปรับราชการทางกองตรวจสารวัตร ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบคำเข้าสินคำออกโดย

เมื่อไปรับราชการกรมศุลกากรใหม่ ๆ ท่านเจ้าคุณอนุมานราชธน ได้เรียกให้ข้าพเจ้าให้มีความรู้ความสามารถในการเขียนหนังสือและแปลหนังสือภาษาอังกฤษ เช่นเดียวกับที่ปรึกษาชาวอังกฤษได้อบรมท่านมาแล้ว ท่านได้เริ่มมอบหนังสือภาษาอังกฤษที่เป็นนิทานให้ข้าพเจ้าแปลหลายเล่มด้วย และข้าพเจ้าก็ได้แปลส่งให้ท่านเป็นครั้งคราวอยู่เสมอท่านตรวจดูพอใช้ได้ท่านก็ส่งกลับลงมา และได้แนะนำให้ข้าพเจ้ารู้จักกับเจ้าหน้าที่โรงพิมพ์ไทย เพื่อพิมพ์นิทานต่อไป ตลอดเวลาที่ท่านใช้ข้าพเจ้าในการแปลและเรียบเรียงหนังสือต่าง ๆ เหล่านี้ท่านบอกข้าพเจ้าว่า เพราะเห็นว่าข้าพเจ้าสนใจในเรื่องหนังสือ และมีเวลากำถึงเวลาที่ท่านนับมากกว่าได้อ่านบทความของข้าพเจ้าในหนังสือพิมพ์ “สนองโภชน์” ของสภากาชาด และ “ไทยเข้ม” ในสมัยนั้นมาแล้ว เห็นว่าพอใช้ได้ ท่านเจ้าคุณอนุมานราชธนได้ให้ความกรุณาแก่ข้าพเจ้าตลอดเวลาที่ท่านรับราชการอยู่ และได้ให้ความกรุณาแก่บุคคลอื่นในสำนักงานเดียวกันด้วย ซึ่งปรากฏว่าบุคคลเหล่านั้นต่อมาก็ได้กล่าวเป็นนักเขียนที่สำคัญ ๆ ในยุคหลัง ๆ อีกหลายคน นอกจากนี้ท่านยังเลือกหนังสือต่าง ๆ ในห้องสมุดของท่าน เกี่ยวกับปรัชญาและเศรษฐศาสตร์มาให้ข้าพเจ้าอ่านอยู่เสมอ ทำให้ข้าพเจ้ามีพื้นความรู้ในสองวิชานั้นมากตั้งแต่ครั้งข้าพเจ้าอายุเพียง 18 - 20 ปีเท่านั้น ความรู้จากหนังสือที่ท่านนำมาให้อ่านนั้น ยังติดเป็นอุปนิสัยจิตใจของข้าพเจ้ามาแต่ครั้งนั้น ซึ่งส่งผลให้ข้าพเจ้าอยู่จนทุกวันนี้

เหตุดังกล่าวนี้ ข้าพเจ้ามีความรู้สึกว่า ท่านเจ้าคุณอนุมานราชธนไม่ได้เป็นนายหรือผู้บังคับบัญชาในราชการของข้าพเจ้าแต่เพียงอย่างเดียว ท่านยังเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้าด้วย จึงได้เรียกท่านว่าอาจารย์ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาจนกระทั่งถึงแก่อสัญกรรมเมื่อเร็ว ๆ นี้ ข้าพเจ้ายังจำได้ว่า เมื่อประมานปี พ.ศ. 2472 ท่านเจ้าคุณอนุมานราชธน ได้ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ที่ถนนเดโช หลังที่ท่านอยู่จนกระทั่งถึงแก่อสัญกรรมข้าพเจ้าได้ไปร่วมงานทำบุญบ้านด้วยคนหนึ่ง วันนั้นมีผู้คนพร้อมเพรียงกันไปอวยพรให้ท่านอย่างคับคั่ง ข้าพเจ้าได้ดื่มเบียร์เป็นครั้งแรกในชีวิตและรู้สึกเมื่อย่างแปลงประหลาดที่สุด จึงจำได้ไม่ลืมเลย บ้านหลังแรกของท่านมีรูปร่างเป็นอย่างไร เมื่อข้าพเจ้าไปร่วมงานทำบุญบ้านใหม่นั้นจนกระทั่งวันอสัญกรรมเป็นเวลา 40 ปี ก็เป็นอย่างเดียวกันนั้นเองไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเลย

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นระบบประชาธิปไตยเมื่อปี พ.ศ. 2475 ในฐานะที่ต่านเจ้าคุณอนุมานราชาน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในทางวิชาการด้วยคนหนึ่ง จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติด้วย ข้าพเจ้าจำได้ว่าท่านไม่เคยออกความคิดเห็นในทางการเมืองเลย การพูดในสภากองท่านคงพูดในทางวิชาการเฉพาะที่ต่านสนใจเด่นนั้น ต่อมาเนื่องจากมารถทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย “ใหม่” ในขณะนั้น รุนแรงมาก ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ต้องถูกวิจารณ์อย่างการเมืองนั้น จึงต้องพ้นจากตำแหน่งผู้ช่วย อธิบดีกรมคุ้มครองในราปี 2477 แต่ทางราชการก็ยังเห็นความดีของท่านที่มีอยู่เป็นอันมาก ได้บรรจุท่านกลับเข้ารับราชการในกรมศิลปากรซึ่งเกี่ยวกับทางวิชาการด้านหนังสือ วรรณคดี โบราณคดี ศิลปกรรมประชัญญาและอื่น ๆ และในที่สุดท่านก็ได้รับตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร จนกระทั่งเกษียณอายุ นอกจากนั้นท่านยังเป็นศาสตราจารย์ทางภาษาไทยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วย

ในระยะนี้และต่อ ๆ มา ข้าพเจ้าก็ยังติดต่อกราบเรียนท่านเจ้าคุณอนุมานราชานและคุณหญิงอยู่เสมอ และทุกวันในวันขึ้นปีใหม่ ข้าพเจ้าเรียกคุณหญิงอนุมานราชานว่าคุณป้า ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา เมื่อข้าพเจ้าจะหมั้นและแต่งงานกับคุณหญิงแสภาราษฎรของข้าพเจ้า ท่านเจ้าคุณอนุมานราชานและคุณหญิงก็เป็นเจ้าภาพให้ข้าพเจ้า โดยทำพิธีหมั้นให้ และเป็นแขกคนสำคัญในพิธีสมรสของข้าพเจ้า เมื่อวันที่ 20, 26 กรกฎาคม 2478 และ 2479 ตามลำดับ ๆ ทุก ๆ ครั้งที่ข้าพเจ้ามีบุตรรวม 3 ครั้ง ข้าพเจ้าก็ได้นำความกราบเรียนให้ท่านทราบและก็ได้พาไปกราบเยี่ยมหล่ายครั้งด้วยกัน ลูกสาวคนโตของข้าพเจ้าซึ่งหัดใช้ภาษา ยังได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ของท่านในขณะที่เรียนอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในคณะอักษรศาสตร์ด้วย ซึ่งเป็นความภูมิใจของข้าพเจ้าอย่างหนึ่ง

ทุก ๆ วันนี้ขึ้นปีใหม่ที่ข้าพเจ้าไปกราบเยี่ยมอวยพร พร้อมทั้งกราบและบูตรนั้น ท่านก็ได้กรุณาสั่งสอนวิชาการต่าง ๆ ที่ต่านได้เคยมีประสบการณ์จากเอกสารต่าง ๆ อยู่เสมอ ใช้เวลาในการนี้ประมาณ 1 - 2 ชั่วโมงกีอบทุกครั้ง ท่านได้ติดตามผลงานของข้าพเจ้าทั้งในขณะอยู่ที่กรมคุ้มครอง ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในกรมวิเทศสหการ ในกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ในกระทรวงการต่างประเทศ และในกระทรวงเศรษฐกิจด้วยความเอาใจใส่ในฐานะที่เป็นศิษย์ที่ใกล้ชิดของท่านคนหนึ่ง ท่านเคยให้คำเตือนแก่ข้าพเจ้าหลายครั้งในการปฏิบัติราชการ ต้องคิดถึงผลสำเร็จของงานเป็นที่ตั้งอย่างคิดถึงซึ่งมากเกินไปนั้น ท่านบอกว่า อาจทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นตามที่เรา

ต้องการ ข้าพเจ้าเองบางทีก็ได้เรียนรู้แล้วว่า ในทางการเมืองนั้น บางทีการที่แคลงหรือชี้แจงอะไรต่อประชาชนก็มุ่งผลสำเร็จของงานเป็นใหญ่เหมือนกัน แต่นักหนังสือพิมพ์หรือบุคคลอื่น ๆ ก็อาจจะดึงความไปต่าง ๆ กัน ท่านก็ได้กรุณาชี้แจงให้เห็นว่าเรื่องการเมืองเป็นเรื่องที่สำคัญ ท่านเองเคยเป็นที่ปรึกษาของอดีต นายกรัฐมนตรี ฯลฯ จอมพล ป. พิบูล-สังคม มากครั้งหนึ่ง ถึงแม้จะพยายามให้ความคิดเห็นโดยเที่ยงธรรมก็ยังมีบุคคล ซึ่งไปตีความคลาดเคลื่อนไปจากความจริงไม่น้อยเหมือนกัน

เมื่อข้าพเจ้าเดินทางไปกรุงลา เพื่อไปรับตำแหน่งเป็นเอกอัครราชทูตประจำสหรัฐอเมริกา ในปลายปี 2510 ท่านก็ได้ให้คดิแก่ข้าพเจ้าหลายประการในการที่ไปรับราชการในตำแหน่งทูต เพราะท่านก็มีลูกชายคือคุณสมจัย อนุมานราชาน เคยเป็นเอกอัครราชทูตมา ก่อนแล้ว ทราบดีว่าชีวิตนักการทูตต้นนี้เป็นอย่างไร การพูดจาติดต่อกับบุคคลสำคัญ ๆ ตลอดจนการอุดหนุนต่อการวิพากษ์วิจารณ์และต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ของโลก ท่านก็แนะนำให้ข้าพเจ้าเข้าใจประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ท่านเคยได้ทราบมา ทำให้ข้าพเจ้าหูตาสว่างขึ้น ก่อนที่จะไปรับราชการเป็นเอกอัครราชทูตในครั้งนั้น

เมื่อข้าพเจ้ากลับมาจากสหรัฐอเมริกา เพื่อรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ เมื่อปลายเดือนมีนาคม 2512 นั้น ข้าพเจ้ายังไม่ได้มีโอกาสไปกรุงเทพเยี่ยมท่านด้วยตนเอง พร้อมกับภรรยา ก็พอดีได้ไปพบท่านในงานรับรองของสถานทูตอินเดีย "ได้มีโอกาสกราบท่าน เป็นครั้งสุดท้ายในระหว่างที่มีชีวิตอยู่" ในวันนั้นท่านยังพูดบอกรักอัครราชทูตอินเดียด้วยความภูมิใจว่า รัฐมนตรีเศรษฐกิจการคนนี้เป็นลูกศิษย์ของท่าน เวลาใดที่อังรับผิดชอบงานในหน้าที่ เป็นอย่างมาก ซึ่งท่านรู้สึกภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าได้กราบที่น้ำว่า เมื่อภรรยาของข้าพเจ้า มาแล้วก็จะได้ไปกรุงเทพเยี่ยม แต่ภรรยาของข้าพเจ้ากลับมาค่อนข้างช้า และยังไม่ทันได้ไป ก็พอดีทราบข่าวอสัญกรรมของท่านโดยกะทันหัน ซึ่งยังความเสียดายให้แก่ข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง

ในกระทรวงเศรษฐกิจการมีบุคคลซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่านเจ้าคุณอนุมานราชาน หลายคน ข้าพเจ้าจึงได้รวบรวมบรรดาข้าราชการที่เป็นศิษยานุศิษย์และบุคคลที่มีความเคารพนับถือในตัวท่านเจ้าคุณ ให้ช่วยกันบริจาคทำพิธี洒水อภิธรรมให้แก่ท่านเจ้าคุณในวันนั้น ซึ่งข้าพเจ้า และภรรยาที่มีความภูมิใจอย่างยิ่ง อย่างน้อยก็เท่ากับเป็นการตอบแทนบุญคุณท่านเจ้าคุณบ้าง เล็กน้อยในโอกาสนั้น

โดยสรุป ข้าพเจ้าครั้งจะขอกล่าวเพิ่มเติมว่า ท่านเจ้าคุณอนุมานราชาน นอกจากเป็นนักวิชาการที่มีความรอบรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ หลายอย่างแล้ว ยังมีความพยายามที่จะให้การศึกษา

แก่บุคคลทั่วไปที่เป็นศิษยานุศิษย์ ใช้วิชาการต่าง ๆ ที่ท่านมีนั้นอยู่เสมอในทุกโอกาสเท่าที่จะทำได้ ท่านได้เขียนตำรับตำราไว้เป็นจำนวนมาก ได้มีการติดต่อระหว่างนักปรัชญากรุ่นเดียวกับท่านในต่างประเทศหลายแห่ง ทั้งในยุโรปอเมริกา และอินเดียด้วย ซึ่งท่านได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังเป็นครั้งเป็นคราวอยู่เสมอ ท่านเป็นผู้มีความสันโดษ มีชีวิตอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่มีความโลภไม่โถสัน ไม่เคยเรียกร้องสิ่งตอบแทนอันเป็นเงินทองหรือศรูบบารձัคคี เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญตราต่าง ๆ ที่ท่านได้รับนั้นเป็นสิ่งที่ทรงทราบบูรณาหนึ่งความดี ความชอบให้แก่ท่านเองทั้งสิ้น ท่านมีชีวิตอยู่อย่างง่าย ๆ ตลอดระยะเวลาที่ข้าพเจ้ารู้จักกับท่านมา 40 ปี ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงเลย ไม่มีสิ่งอันใดที่จะทำให้เพื่อนฝูง ญาติมิตร ศิษยานุศิษย์ หรือบุคคลเดือดร้อนโดยไม่จำเป็น แม้แต่การทำบุญทำทานสิ่งใด ศิษยานุศิษย์เมื่อรู้สึกสมัครใจร่วมด้วยตนเอง ไม่เรียกร้องให้รู้สึกกระทบกระเทือนเป็นการผื้นใจแต่อย่างใด หนังสือตำรับตำราที่ท่านเขียนไว้มีอยู่เป็นอันมาก มีบุคคลได้มารอจัดพิมพ์ ท่านก้อนутьาตให้จัดพิมพ์ได้ และผู้จัดพิมพ์ก็ตอบแทนท่านด้วยมูลค่าทางการเงินเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ข้าพเจ้ายังจำได้ว่า หนังสือบางเล่มที่ท่านเขียนไว้漫نان ๆ แล้วนั้น ยังนานวันเข้าเท่าไก่เป็นหนังสือที่มีคุณค่ามากก็เป็นเช่นนั้น เช่น หนังสือภารตะ เป็นต้น ข้าพเจ้าทราบว่าความรักของท่านที่มีต่อครอบครัว และมีบุตรหลานอยู่เป็นอันมาก แจกจ่ายความรัก และนำใจให้โดยสมำเสมอไม่เกินหรือไม่น่าดู ข้าพเจ้าได้ฟังจากปากของบุคคลบางคนกล่าวว่าหนึ่นที่ท่านในเรื่องการเขียนหนังสือ แต่ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคำตำหนินั้นเลื่อนลอย เป็นเพราะไม่รู้ความจริงเป็นมูลฐาน ในฐานะที่ข้าพเจ้ารู้จักและคุ้นเคยกับท่านเจ้าคุณอนุมานราชานเป็นอย่างดีและอยู่ใกล้ชิด ก็ได้ชี้แจงให้ผู้ตำหนิได้เข้าใจถึงอุปนิสัยใจคอของท่านให้ถูกต้อง ข้าพเจ้ารู้สึกว่าท่านเจ้าคุณอนุมานราชานได้รับความนับถือจากบุคคลทุกชั้นทุกระดับและทุกเหล่า รวมทั้งชาวต่างประเทศที่เป็นทูตานุทูต นักธุรกิจที่สำคัญ ๆ ด้วย ข้าพเจ้าคิดว่าบุคคลที่มีความเสมอต้นเสมอปลายอยู่ในโลกตลอดอายุชีวิ โดยไม่เอาระรื่นในสังคมที่อาศัยอยู่ เป็นบุคคลที่ควรจะได้รับการยกย่องนับถืออย่างยิ่ง ท่านเจ้าคุณอนุมานราชาน เป็นบุคคลหนึ่งในจำนวนนี้ ซึ่งพวง Hera ควรจะเกิดทูนให้ความยกย่องนับถือ เป็นอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าเคยรักใคร่ท่านเจ้าคุณมากถายคน บางคนข้าพเจ้ามีความรู้สึกทั้งชมและติแต่สำหรับท่านเจ้าคุณอนุมานราชานนี้ ข้าพเจ้ากล้าหาญด้วยความเต็มใจที่สุด และโดยเที่ยงธรรมว่า ยังไม่เห็นมีเหตุหรือมีเรื่องใดที่ควรจะตำหนิท่านได้เลย ท่านจึงเป็นบุคคลที่ข้าพเจ้าเห็นว่าท่านเป็นบุคคลตัวอย่าง ควรจะได้รับความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก แม้ชีวิตของท่านจะล่วงไปแล้ว แต่พุทธิกรรมต่าง ๆ ของท่านยังคงอยู่เป็นอนุสรณ์ และข้าพเจ้าคิดว่ายังเป็นตัวอย่าง ให้กุลบุรุษกุลธิดาของไทยสืบไปช่วงกาลนาน ข้าพเจ้าขอน้อมกราบรำลึกอุปการคุณของอาจารย์เจ้าคุณอนุมานราชานมาอีกครั้งหนึ่งในโอกาสนี้

ตัวอย่างการเล่นหมุนกล่องสุ่มทางประวัติศาสตร์ กรณีพิพาทดล่องสุ่ม*

สวัสดีท่านผู้ฟังทั้งหลาย

วันนี้ฉันจะขอเล่าเรื่องกรณีพิพาทดล่องสุ่มให้ฟังกันนะครับ

ใน ค.ศ. 1956 แคนวันสุดา ดินแดนส่วนเหนือของอาฟริกาอีกแห่งหนึ่งก็ได้ออกราชบูรณะขึ้น การเรียกวังเอกราชในอาฟริกาเหนือนั้น มีเรื่องน่าตื่นเต้น คือการที่พวกชาตินิยมอีซิปต์เข้ายึดคลองสุ่ม ใน ค.ศ. 1952 กองทัพของนายพลนาเก็บก์เข้ายึดบัลลังก์ และขับไล่พระเจ้าฟารุค ผู้ซึ่งถูเหมือนจะสาบานภักดิ์กับอังกฤษอยู่นั้นออกไปจากประเทศอีซิปต์ ได้กลับเป็นสาธารณรัฐ พร้อมด้วยนายพลนาเก็บก์เป็นประธานาธิบดี แต่ต่อมา นายพลนัสเซอร์ ก็ได้อำนาจเป็นประธานาธิบดี ใน ค.ศ. 1956 และอาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้เดียวที่สามารถด้วยต้องการให้ประเทศปลดอิทธิพลจากคนต่างชาติ และต้องการช่วยเหลือพลเมืองกว่า 20 ล้านคน ที่ยากจนอย่างยิ่ง ใน ค.ศ. 1954 ก็เข็นเสัญญาให้อังกฤษถอนทหารออกจากดินแดน ใน ค.ศ. 1956 ประธานาธิบดีนัสเซอร์ก็ประกาศยึดธนาคารอังกฤษและฝรั่งเศส และเข้าร่วมในขบวนการยึดคลองสุ่มด้วย ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส ก็ถูกเหมือนจะให้อิสราเอลเข้าโจมตีอีซิปต์ และทั้งสองชาติติดตามเข้าไปได้ ๆ กันแต่รับกันได้ 5 วัน ก็สงบศึก

กรณีพิพาทดล่องสุ่ม ใน ค.ศ. 1956 นั้น เป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความบาดหมางกันในระหว่างชาติตะวันตก อเมริกานั้นไม่พอใจที่อังกฤษและฝรั่งเศสสังหารเข้าไป โดยมีได้บอกกล่าวว่าอังกฤษตั้งแต่ ฝ่ายอังกฤษและฝรั่งเศสก็ทำให้ความไม่สงบของรัฐมนตรีต่างประเทศดลลัษของสหรัฐอเมริกา แต่กระนั้นก็ทำให้นายกรัฐมนตรีอีเดนแห่งอังกฤษต้องหมดอำนาจไป และนายแมกมิลแลนด์ขึ้นมาแทนที่ ที่น่าเกรงกลัวที่สุดก็คือรัฐเชียพยาญยืนมือเข้ามาในตะวันตกกลาง รัฐเชียปรารถนาให้ชาวต่างด้าวที่จะได้สะพานเชื่อมโยงทวีปทั้งสามเข้าด้วยกัน พากอหารับชิงเกลียดอิทธิพลของชาตินิยมตะวันตกก็ถูกเหมือนจะเอาใจช่วยรัฐเชียตะวันออกกลางเป็นเดือนๆ ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุ และน้ำมันเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งส่งส่วยอุดสาหกรรมในประเทศยุโรปตะวันตกอยู่เสมอมา สถานการณ์ไม่ดีขึ้น จนใน ค.ศ. 1957 ประธานาธิบดีไอเซนไฮม์ แห่งสหรัฐอเมริกาขออนุญาตว่าสภาก็ให้รับนโยบายว่า

สหรัฐอเมริกาจะส่งกองทหารไปช่วยประเทศในตะวันออกกลางที่ถูกคุกคามจากรัฐเชีย หรือจากอำนาจของพวคคอมมิวนิสต์

หวังว่าเรื่องที่ฉันเล่ามาคงจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้ฟังบ้างตามสมควร

สวัสดีค่ะ

* เพชร สุวิตร ค้านรรยาฯวิชาการยธรรมคุใหม่ ภาค 5 พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2514
หน้า 39-40